

**Dissertatio medica inauguralis continens historiae dynamicae organicae
aetatem stahlianam, / quam, annuente summo numine ex auctoritate
Rectoris magnifici Gerardi Sandifort, ... et nobilissimae Facultatis Medicae
decreto, pro gradu doctoratus, ... defendet Theodorus Leopoldus
Guillielmus Muller, ... ; ad diem VI maji MDCCCXLIV, hora II-III.**

Contributors

Muller, Theodore Leopold William, active 1844.
Rijksuniversiteit te Leiden.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud P. H. Van den Heuvell, MDCCCXLIV.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dg8xa53d>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

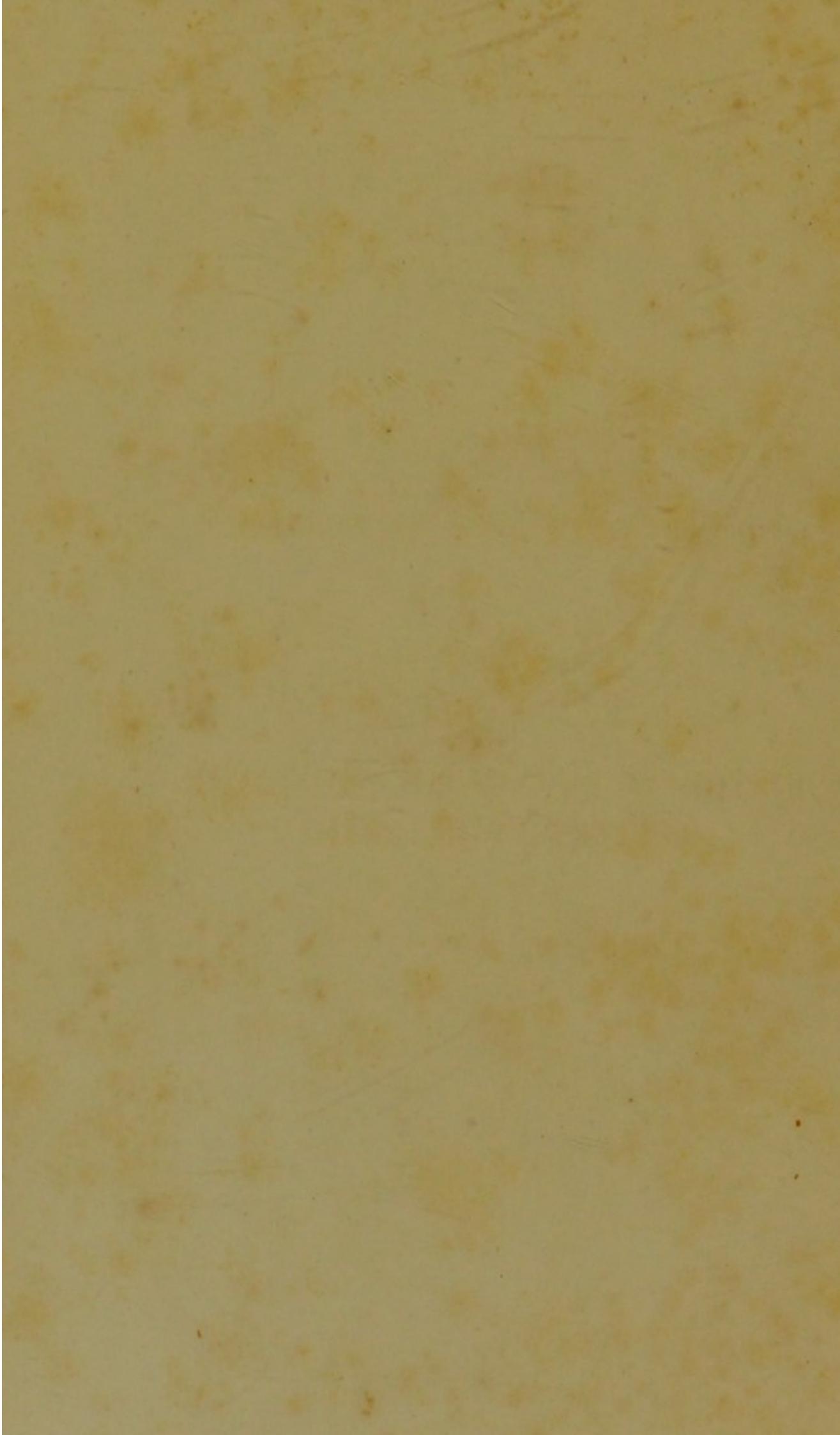
CONTINENS

HISTORIAE DYNAMICAE ORGANICAE

AETATEM STAHLIANAM.

EPB Supp E
60622.1B

L 45

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

CONTINENS

HISTORIAE DYNAMICAE ORGANICAE
AETATEM STAHLIANAM.

t3

EX TYPOGRAPHEO J. G. LA LAU.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

CONTINENS

**HISTORIAE DYNAMICAЕ ORGANICAE
AETATEM STAHLIANAM,**

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

GERARDI SANDIFORT,

MED. DOCT. ET PROF. ORDIN.,

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE DECRETO,

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,

In Academia Lugduno-Batava,

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

DEFENDET

THEODORUS LEOPOLDUS GUILIELMUS MULLER,

HAGANUS.

AD DIEM VI MAJI MDCCCXLIV, HORA II—III.

LUGDUNI-BATAVORUM,

APUD P. H. VAN DEN HEUVELL.

MDCCCXLIV.

— es ist ein grosz Ergetzen,
Sich in den Geist der Zeiten zu versetzen,
Zu schauen, wie vor uns ein weiser Mann gedacht.

FAUST.

HISTORIAE DYNAMICAE ORGANICAE AETAS STAHLIANA.

Singularum scientiarum genesis repetenda a penitiori expositione et explicatione notionum, quae in omni re implicite adsunt, quaeque in apperceptionem translatae, i. e. ex iis facto problemate, et deinceps analytice explicatae, quoad earum judicia ac conclusiones scientiam constituunt. Sic Dynamica organica est scientia tam ideam simplicem, quam vim vocamus, quam ideas compositas ex ea formatas, quae in regno organico inveniuntur, exponens.

Jam ab antiquissimis inde temporibus ad hanc scientiam cogitationes suas direxerunt philosophi ac medici, et principium vitae indagare tentarunt, cum medicinae rudi atque empiricae primae aetatis, observationes regente et moderante rationis lumine, ingenium theoreticum applicare inceperunt. Ex illius enim problematis solutione credebant, omnia medi-

cinae facta posse deduci atque explicari, ideoque quisque autor suum sistema suae theoriae de vitae principio superstruebat, ex quo patet et Dynamicae organicae magna vis in medicinam tam theoreticam, quam practicam et hujus scientiae Historiae dignitas. Haec enim genetico suo processu, nobis, aliorum sententiis edoctis, aliorum erroribus monitis, qui fluida nervea, vel sedes organicas principio vitae dederunt inhabitandas, vel mechanismum in omnibus vitae phaenomenis viderunt, viam monstrare potest, qua appropinquare possemus solutioni quaestionum quid sit ita dicta vis vitalis, et quamnam meliorem notionem hodierna scientia in pristinarum locum ponere queat. De his mihi cogitanti hujus Historiae partem elaborare lubuit, eaque mihi aetas maxime arrisit, quae, quamquam a nostris temporibus magno annorum spatio remota, theoriam tamen ostendit, ingenio suo ab iisdem non valde distantem.

Quod ad argumenti hujus divisionem attinet:

- § 1º. quae aetatem Stahlianam proxime praegressae sunt theorias de vitae principio percurram;
 - § 2º. Stahlii theoriam exponam;
 - § 3º. nonnullas de ea observationes in medium proferam.
-

§ 1.

Quando non nisi obiter scientiae alicujus Historiam consideramus, statim apparet dissensio, quae omnia conamina ad veritatem assequendam constanter comitare videtur, lucta systematum, quorum unumquodque eadem vi, eademque persuasione defenditur. Cum autem veritatem, i. e. quod in rebus est reale, objectivum, e nostro adspectu subjectivo, non totam possumus amplecti, nobisque apparet sub formis separatis, aliis, aliisque oppositis, in scientiae historia obiter libata, nil nisi discordiam invenimus, dum haec profundius exhausta, contraria illa si non plane sublata, saltem eorum communem nexum, eorum penitiorem conjunctionem ostendere forsitan posset. Ut haec copus attingi posset, historiae tractatio non tantum chronologica esse debet, quae varia systemata secundum ordinem, quo unum alterum in tempore secutum est, disponit, non autem ad eorum nexum causalem animum advertit; neque etiam scientiam

praejudiciis, proprio vocis sensu, appropinquare debemus, i. e. nostram propriam jam pridem formatam sententiam, tamquam systematis dijudicandi normam ponere, dum ex ipso illo systemate haec sententia esset oriunda, sed eorum nexus organicus est demonstrandus, et aequa ac in historia mundi, humani generis vita in multiplici sua evolutione tamen una appareat, sic etiam tali historiae scientiae tractatione, haec quidem pro tempore diversa, sed in hac varietate semper largius, magisque multiformiter sese evolvens apparebit. Non enim scientia est consideranda, tamquam systematum series, quae casu fortuito orta sunt, neque cum ideam, quae omni scientiae substrata est, in ortu suo accipiamus et per evolutionem suam sequamur, processus vere fatalis in ea est animadvertisendum, sed, ambabus sententiis in unam conjunctis pro vero habendum est, quod cum organice procedenti evolutione scientiae systematum autor in ea ingenii sui individui sigillum imprimat.

Igitur contraria non pro contradictoriis habenda sunt, sed tamquam poli necessarii unitatis, forma vincenda veritatis intime consentientis, quae in ipsa magna systematum varietate opulentiam suam ostendit, sed eo ipso tantum sub forma systematis realis fieri potest. Quod sequitur sistema praecedenti continuat et conjungit, quae ante separata erant opposita, dum autem in hac generali evolutione, individuum coöperante libertate, pro tempore deflexus, imo recessus, ut in historia mundi, sic et in historia scientiae non excluduntur. In historia se conjun-

gunt conscientia libertas individui et inscita lex universi. Omne systema objective est productum omnium praeteritorum; tempus exactum, quod illud generat, in illo ad eventum pervenit; subjective autem, ab anteriore spectatum est productum liberae voluntatis. Singularem autem formam in systemate scientia assumit, quod quia totam comprehendere non potest, tantummodo nonnullas ejus facies sub adspectum ponit. Quia autem altera sententia, magis quam fas est protracta, alteram contrariam generat, videmus theorias sibi invicem oppositas alternis vicibus principatum obtinere, ut ex veterum, aequae ac recentiorum medicorum annalibus facile apparet, quantum jam ab ipsis medicinae incunabulis sacra ars variis variorum systematum procellis agitata fuerit. Quod etiam animadvertisimus, in quae Stahlianam proxime praegressae sunt theoriis de vitae principio, et quas ad illam rite interpretandam necessarias breviter percurremus.

Quam medicinae reformator Paracelsus docuit doctrinam e mysticismo cum chemismo juncto ortam, Joh. Bapt. van Helmont amplificavit, perfecit, magis ad partem spiritualem elaboravit. Secundum hunc tota natura est animata; Deus est principium et causa finalis omnium rerum et materiem et spiritus e nihilo creavit. Hi sunt causa proxima (materialis et efficiens) totius naturae. Archai, principium naturae activum, sunt spiritus, qui materiae formam dant, secundum prototypum, eos inhabitantem, vitam producunt et conservant usque ad corporis dissolutionem,

quando fermentatione nova oriuntur producta. Archaeus autem est conjunctio intima aurae vitalis cum imagine seminali. In materia non adest specialis praedispositio vel mixtio ad corpus hoc vel illud procreandum, sed Archaeus ipse ex aqua corpora format, dummodo adsit fermentum; actione spiritus in fermentum dormiens oritur gas. Archaeus humanus, qui idem est atque anima sensitiva, ventriculum habitat, et sponte omnes corporis functiones, praeципue autem digestionem perficit. Morbi ab eo irritato vel perterritio oriuntur. Motus in homine aequa ac in stellis Blas regit vel naturale vel voluntarium. In statu sano Blas humanum sequitur Blas stellarum; in morbo ab hoc saepe recedit.

Aliquot annos post Fr. de le Boë Sylvius contrariam professus est sententiam, chymiatram docens. »Etsi Paracelsus et Helmontius" sic cl. Pruys van der Hoeven in Historia medicinae »remedia ex chymia plurimi fecerant atque ex hac ipsa non tantum morborum auxilia, sed etiam medicinae theorematum petierant, vitam tamen, vitaeque vim ex arte ejusque theoria nequaquam proscriperunt. Sylvius vero cum fermentatione chymica omnem comprehendendi posse medendi scientiam arbitratus sit, chymiam fecit medicinae dominam, eaque propter jure chymiatricae auctor celebratus est. Nam Sylvium legens, crederes totum homuncionem nil esse praeter fermentum, omnemque vitam nostram perpetuam alcalinorum cum acidis pugnam, cui non tantum, quod spiremus, moveamur et simus debemus uni, sed quod sentiamus,

percipiamus, cogitemus." Processus nempe vitalis illi consistit in fermentatione et humorum effervescencia. Spiritus vitalis oritur in cerebro destillatione. Conflictus inter corpora chemica, sive acria morbum producit, quippe qui ex acribus acidis vel alcalinis oritur. In therapeia igitur praecipue remedia adhibenda, chemicis suis dotibus, acribus opposita.

Hanc materialem vitae interpretationem alio modo prosecuta est schola iatromathematica, duce Alph. Borelli, quae legibus physicis staticae atque hydraulicae ad explicanda vitae phaenomena usa est, quaeque a Cartesii philosophiae dogmatibus originem suam traxit. Hic enim docuerat, bruta non esse animata sed solummodo machinas vivas. Mutationes, a quibus ad animam concluserunt non nisi motus sunt mechanici, ut etiam in homine sine animae actione nonnullae obtinent, v. c. motus organici, involuntarii. Automatum cogitare possumus, quod corpori animali simile secundum mechanicas tantum leges structura ac conjunctione muscularum ac nervorum movetur, dum tamen ad haec omnia anima, tamquam principio interno non opus est. Homines autem habent animam rationalem, cuius essentia est cogitare. Cum cogitare et extensem esse non solum sunt diversa, sed plane opposita, substantiae, quibus haec propria, anima scilicet et corpus, sibi etiam invicem oppositae. Anima igitur est substantia non extensa, quae nullo spatio continetur, dum tamen praecipue in glandula pineali in spiritus vitales et hi in animam agunt.

Quam semper in medicinae scientiam vim exercuit philosophia, ut theoria iatromathematica Cartesii systematis ad exemplar formata confirmare potest, sic etiam in Stahlii theorematis perspicua mihi videatur Spinosae auctoritas, de qua postea paucis verbis videbimus.

Et haec fere sunt elementa praecipua, quae Stahlum proxime praecedentia, materiem illi praebere potuerunt, ad theoriam suam construendam, de qua nunc dicendum est.

§ 2.

Et primo quidem videamus de Stahlii theoria in universum; dein de, quae illi superstruxit, dogmatibus physiologicis, pathologicis, therapeuticis.

Statuit Stahl, hominem ex duabus partibus, anima nempe rationale, et corpore organico constare. Per animam intelligit substantiam, quae in se et per se causa et principium est, omnium operationum, seu actionum in corpore nostro tam rationalium, quam vitalium et naturalium. Corpus vero humanum per suam mixtionem, in promptissimam corruptionem totum perpendet. Structura ejus, quae actionibus humanae speciei dicata est, fatiscente illa mixtione, necessario funditus atque penitissime delaberetur; quam tamen in longum tempus durare postulat ipsa illa indoles actionum huic speciei propriarum. Necessariam itaque apparet esse peculiarem aliquam conservationem, quae impedit ne illa dispositio in actum ducatur.

Postquam autem dispositio illa ad corruptionem non levis, transitoria, accidentalis, aut adventitia, est, sed intrinseca penitus corpori, adeoque intime inhaerens, atque immanens, et nullo tempore separabilis, consonum utique est, quod etiam illa conservatio, huic labi opposita, perennis et indesinens esse debeat. Haec ipsa conservatio rei tam corruptibilis, ne ipso actu corrumptatur, est proprie illud, quod sub usitato vitae vocabulo intelligi debet; et hic est ille respectus, quo corpus, quatenus simpliciter mixtum, opponitur et contradistinguitur corpori, quatenus vivo. Quamvis autem haec conservatio perpetretur per actum formaliter mechanicum, hic tamen instrumentaliter patratur per corporea organa, et ex pluribus successibus atque sociis actibus tandem ad hunc unum ultimum, conservationis nempe actum pervenit. (Ad quae vero rite intelligenda necessarium est scire, quomodo Stahl distinguat, machinam inter et instrumentum. Corpus nempe mechanicum illi est id, quod non solum per se, sed etiam simpliciter pro se movetur, nullo alio, sive cur moveatur, sive cur ita moveatur, quomodo, aut quare in ordine ad alterum, scopo. Ab hoc differt instrumentum, quod est tale agendi medium, quod non solum, ab ordine priore, sed dignitate efficiendi, revera superiore causa assumatur, ad effectum, tamquam finem et scopum propositam producendum. Talis instrumentalis rationis tamquam exquisita indoles Organismus appellandus est.) Jam cum illa

corporea organa pro mechanico sui usu utique specialissimam conformatio-
nem habere debeant, illi intermedii atque socii
actus, quorum ultimus communis effectus demum
vita est, utique etiam proportionate, atque or-
dinate administrari, atque agitari debent. Haec
tam corporearum illarum organicarum partium om-
nimoda debita conformatio, integritas, libertas et
tam propria, quam socia ad suos usus idonea dis-
positio, quam actionum ipsarum tempestiva, ordi-
nata, satis vegeta et tam sigillatim, quam in sua
societate, undique proportionata administratio, haec
talis, tam partium, quam actionum constitutio ap-
pellatur sanitas. Quamtuilibet autem verum om-
nino atque certum sit, quod partes corporeae or-
ganicae omni modo convenientem debitam conformatio-
nem mechanicam habere debeant, et quod etiam
illa certam proportionem ad illos motus, quae per
ipsas fieri debent praesupponat; minime tamen inde
tanta necessitas pendet, ut vel absolute actus illi
in ipsis agitari necesse habeant, vel simpliciter
soli illi motus, et nulli prorsus alii in iisdem in-
stitui, et per ipsas exerceri possint.

Nempe nimis quam leve et omni phaenomenorum suffragio contrarium est illud figmentum de stricte et simpliciter mechanica necessitate actionum in partibus, et per partes, quasi nempe partes tum non possent non agere, tum non possent aliter agere, quam istae mechanicae ipsarum partium pro-
portiones inferant. Cum nihil familiarius et toti

mundo notius sit, quam quod integris et illibatis penitus partibus actiones tamen nihilo secius omitti aut alieno modo, atque more perpetrari possunt, quod imprimis efficacia animi pathematum in varios corporis motus abunde testatum facit. Confirmat autem hanc, non tam puri atque simplicis mechanismi necessitatem, quam ad certos fines, atque usus quadrantem directionem, consideratio imprimis veri usus, atque finis humani corporis, ejusque tam vitalium, quam animalium actionum; et praeterea harmonia quidem illa, sed omnino adhuc satis libera actionum, quae in hoc corpore contingunt, cum illis ipsis, de quibus loquimur, destinationibus atque scopis. Ex adverso vero nulla absolute connexio, aut qualisunque tandem respectus pure mechanicae talis energiae, per quam corpus ita simpliciter sine ullo fine, aut scopo, nude mechanice subsistere deberet. Hic ante omnia considerandum venit, quod anima humana circa illas res, quae ad actum ipsius praecipuum, atque principem directe pertinent, absolute et simpliciter nihil possit sine corpore.

Nihil enim sensu comprehendere, et consequenter de nulla re praesente cogitare, aut cognoscere valet sine sensoriis corporeis. Nihil etiam in effectum deducere, seu voluntatem suam exequi valet, sine eodem corporeorum organorum ministerio. Praeterea non opus solum habet absolute corporeis hisce organis, sed etiam insuper adhuc sub illo respectu, ut ad longum tempus iisdem indigeat; cum anima

per se non nisi successibus et illis quidem passim etiam satis languidis, quidquid suum est in effectum nedum in habitum deducat, adeoque ex sua propria indole proportionatum temporis spatium requirat. Cui etiam addere licet illud satis verosimile, quod anima humana non ita simpliciter et absolute solum ad exserendum semel forsitan aut brevi tempore, sed exercendam diutius illam suam cogitandi atque ratiocinandi energiam destinata sit, adeoque hoc ipso etiam respectu organa sua diutius in potestate habere debeat. His omnibus modis atque respectibus cum necesse sit, existere non solum, sed subsistere etiam corpus, habet illud utique eximium finem absolutae necessitatis propter quem esse debeat. Praeterea vero, cum universum corpus in tota sua constitutione illis duobus effectibus exquisitissime operetur atque serviat, nempe ut omnino conservetur actionibus vitalibus, et ut sensibus, motibus localibus et tandem ipsi cogitationi ministret, tanto evidentius hinc esse potest, quod hic proprie sit iste finis, propter quem corpus ita constructum est. Ut adeo merito, imo necessario exsulet absona illa opinio, quasi corpus etiam absolute propter se ipsum existat, cum sub tali opinione nullum usum haberet, interum e contra revera in vero atque perpetuo animae ministerio constitutum sit, adeoque tantum abest, ut, quoquomodo vere sui juris esset, ut potius manifestissime alterius sit juris, animae nempe et intelligendi et volendi actui ministret, et hoc insuper etiam diu,

cum vere nulla usquam causa aut ratio vel in mente
 tem venire possit, quamobrem corpus durare de-
 beret, nisi propter alium finem, cum ipsum in se
 nullum habere non solum concedatur, sed quam
 maxime urgeatur. Quemadmodum autem ita vel
 penitus a priori satis elucescit, quod corpus pro-
 ter animam exsistere necesse sit, ita suppetit etiam
 aliud adhuc argumentum, quod hoc ipsum non
 minus confirmare valeat. Nimirum illud quod et
 totum corpus conservat, et animae usus in corpore
 praestat, atque absolvit, est res, a corporis ipsius
 essentia et universa indole quidem aliena, interim
 animae essentiae atque indoli absolute et plane
 genuine gemina, nempe in se quidem incorporea,
 ut ipsa etiam anima, in corpore vero, imo in cor-
 pore efficax et activa, ut iterum ipsa quoque anima.
 Praeterea illud manifestissimum est, quod subserviat
 illa res non solum necessitatibus animae, in exis-
 tentia atque duratione corporis, sed etiam quam
 maxime in nudis, puris, atque directis illius animae
 usibus atque intentionibus. Idque adeo ut anima in
 actibus quam maxime eminentibus, et summae in hoc
 genere activitatis, hujus, de qua loquimur, rei veram
 plenam potestatem ita manifesto habeat, ut illam vere
 absolute regat, dirigat, augeat, minuat et pro suo ar-
 bitrio verset, atque flectat. Imo vero haec res animae
 etiam immediatis actibus, adeo simpliciter et absolute
 propria est, ut quidquid animae vere essentiale, atque
 proprium existit agere et perficere, illud universum
 hoc medio, hac inquam re, ut vero suo instru-

mento praestet atque absolvat. Est autem haec res nihil aliud quam motus. Motu enim omnia utique sua agit anima. Quandoquidem cum ipsa ratio plurimum sit comparatio, perpetuo transitu, atque circuitu de re ad rem ac veluti discursu inter res plures exercenda, vero perpetuo motu, tota autem et conservatio et sensoria atque locomotoria usurpatio corporis, non solum in genere motibus exerceatur, sed specialissime imprimis motibus proportionatis, tam ad finium exigentiam, quam animae destinationes; convenientia etiam illa essentiae quidem incorporeae, sed activitatis tamen in corpore, et in corpus utriusque communis sit, nihil sanae atque simplici rationi magis quadrat, quam quod hic motus, ut ad suos immediatos actus et effectus, ita etiam ad conservationem et usum corporis, pro suis immediatis effectibus, verum et immediatum sit instrumentum.

Imo effectus nulla magis atque verius, quam hac causa dignus, anima nempe. Atque adeo rem recte atque decenter aestimando, omnes actiones in corpore, quae tam ad ejus structuram, quam mixtionis conservationem pertinent, ab ipsa anima et propter suos usus et fines suscipiuntur, et ea proportione atque ratione, quae scopis illis atque usibus convenit, scite et convenienter reguntur, imo absolvuntur. Et hoc quidem actu illo, animae ipsius indoli quam maxime gemino, nempe in se incorporeo, motu. Nec incorporeo solum, sed etiam ita scite atque proportionate administrato, quemadmodum convenit, non solum materialium subjectorum indoli, sed ipsis us-

que nudis, simplicibus et plane directis animae intentionibus, generalibus imprimis, ut in animi thematibus reliquis, imo specialiori, in nausea. Ex hisce dilucescit, quomodo universum corpus humanum tam in sua conservatione atque duratione, quam in structura sua speciali, tanto magis autem in ipsis sui motibus, manifestis, iisque plane necessariis finibus, nempe alterius usibus, ita destinatum sit, ut neutquam propter se ipsum sive existere sive diu subsistere, sive ita structum esse, sive talibus motibus agitari judicari possit. Unde mox tanto justior etiam apparet altera illa collectio, quod ipsa etiam anima et struere sibi corpus, ita ut ipsius usibus, quibus solis servit, aptum est, et regere illud ipsum, actuare, movere soleat, directe atque immediate, sine alterius moventis interventu, atque concursu. Minime itaque opus esse spiritibus sic dictis animalibus, vitalibus et naturalibus, qui mere tantummodo veterum sunt commenta, perhibet Stahl negatque cerebri functionem in secretione fluidi agilissimi et nobilissimi consistere, neque per nervos illud ipsum pro motu et sensu excitando ad partes amandari, sed solam animam sufficere pro motu vel sensu efficiendo, eamque immediate sine ullo alio intermedio solida et per ea fluida commovere posse affirmat.

Nam eo ipso irrevocabilem implicationem injiciunt hi spirituum defensores, quomodo anima cum illis alteris suppositis agentibus conspirare valeat aut coöperari, cum alia illa moventia, vel in corpus nullum jus habeant, si immaterialia sint, vel si hoc non sint,

anima in ista et per ista in corpus nullum jus aut
 hujus usum impetrare possit, quando haec media
 agentia materialia supponuntur. Talia commenta in-
 volvunt non solum novum intellectum in istis agenti-
 bus, ut scite, atque decenter prorsus omnia et un-
 dique agere possint, sed et revera, si res condigne
 aestimetur, majorem, quam in ipsa anima rationali.
 Haec enim agentia, sub illa praefiguratione, non solum
 sciunt, quid, quomodo, quando, quantum ipsa agere
 debeant, sed intelligunt insuper omnes nutus, et ex-
 quisitissimos etiam quarumlibet specialissimarum pro-
 portionum, quas anima vult, modulos, eosque ita ut
 anima cogitat atque vult, exacte exsequi censemur,
 cum ex adverso anima rationalis, magis directe cogi-
 tans et intelligens, nihil reciproce cognoscat, aut
 percipiat de istis actionibus. Objicitur etiam quod
 anima rationalis, a posteriore appareat, nil harum
 rerum administrare, cum nullam usquam ipsarum
 conscientiam, recordationem, memoriam habeat, quod
 ipsis necessarium esse videtur. Quibus respondet
 Stahl, quod tam in ratiocinationem distinctam, quam
 imprimis et absolutissime quidem in memoriam nihil
 usquam cadat, nisi solae res, crasso quodam modo
 figurabiles; cum ex adverso nimio plures res cadant
 in verum intellectum non solum agnoscentem, sed
 vere dignoscentem, imo specifice definientem, et hoc
 tum sine ullo vulgaris acceptationis ratiocinatione, tum
 sine omni speciale sive concursu, sive posthac suc-
 cessu memoriae. Quod affatim demonstrant discretio-
 nes promptissimae odorum, saporum, colorum, sono-

rum, imo tactuum diversitatis. Quarum omnium tam differentiarum, quod non sint aliae species, quam definitionum, cuius revera speciei sunt, nulla usquam ratiocinatio exerceri potest, neque magis ulla distincta praefiguratio memoriae; quatenus nempe crassa figura haec carent, sub qua recoli, seu denuo depingi possent, quod est memoriae negotium. Et quid de omnibus suis actionibus propriis, de se ipsa, imo ne quidem de illa habitudine sui ad corpus, conscientia est, meminit ipsa anima. Ex quo patet differentia intellectus et ratiocinationis; ratiocinatio et recordatio objecta habent externa non solum extra corpus constituta, sed insuper et in reliquos sensus crassius incurrentia, et imprimis dimensiones, visui ac tactui obvias habentia; quidquid autem non extero occursu, et crassiore quidem ad intellectum deducitur, et dictas figurabiles circumstantias non offert, illius distincta per ratiocinationem perceptio aut comprehensio minime datur.

Notabilis omni modo est in corpore vivo mixtio, quae coagmentata est e subtili terra, pinguedine et aqua, quorum non firma unio, sed tenax cohaesio, unde propensio ad dissolutionem; consistentia est tenuissime flexilis, minime fragilis, sed tenax, propter suas operationes locomotivas et sensitivas. Specificae mixtiones non fiunt spontanea concretione, sed electivo actu per agens vitale seu animam, ut sit mixtio num illarum verus, atque directus architectus, et vere positive efficiens causa, et habeat conservationem hujus mixtionis corruptibilis pro objecto, ad quem

scopum assequendum, quia sanguinis et humorum vitalium in dies aliquid intereat, reparat corpus, igitur principium vitae activum etiam principium nutritionis. Sanguis constat e sanguine stricte sic dicto, lympha nutritia, et sero excrementitio. Assimilatio nutritoria nihil aliud nisi corpusculorum cuiuslibet partis consistentiae convenientium e lymphae liquamine a reliquis diversae indolis semotio, particularum harum ad loca, in quae imponi ibique in posterum immanere debent admotio, seu per motum immissio, atque ita collocatio. Anima igitur seu ens struens intellectum mixtionis habere debet, ut nulli parti alias, quam quae illius debitae seu destinatae indoli quadrant, mixtas particulas applicet. Potentiam animae in generationem docet reformatio atque deformatio configurationis per ideas phantasticas matris. Reliquum totum negotium generationis absolvitur utique formatione corporis, quae a primo veluti rudimento nihil aliud posthac nisi nutritio est, qualis nempe ab hoc tempore usque ad senectutem celebratur; dum ibi etiam minime, quod semel penitus efformatum fuit, saltem perpetua suppeditatione ita conservatur, aut siquidem ipsi forte decedat, solum suppletur atque reparatur, sed revera magis magisque potius augetur, et in omnibus sui partibus vere penitus efformatur. Scilicet perpetua ubivis comitatur appositio etiam assimilationem, imo ipsa appositio statim immediate eo ordine atque scitu instituitur, ut ipso illo positu fiat, et sit assimilatio. Totum sensationis negotium in eo proprie versatur, ut anima .

quidem subtilissimos nervulos in organis sensoriis subtilissimi cuiusdam toni, seu tensionis motu afficiat, seu hanc actionem motoriam in illis exerceat. Quod dum agit, quandocunque alias motus adventitius, et pariter imprimis subtilitate ita proportionatus, ut in haec subtilia organa etiam incurrere possit, fieri ita non potest quin occursus hic adventitii motus illum motus actum, qui ab ipsa anima in nervulis illis ita exquisite atque cum specialissimo moderamine celebratur, in tantum alteret, ut anima ipsius hujus gradus, modi et indolis alterationis agnitionem, atque dignotionem ipso illo tempore simul perficiat et assequatur. Quia corpus inter varias res alias versari debet, quae ipsum variis modis labefactare, imo destruere valerent, nisi mature ab illis eximeretur, atque hanc earum efficaciam ita evitaret, necesse utique est, ut hoc ita fiat, ut praesenti activitati illarum rerum omni modo subtrahatur. Nonnunquam autem anima in corruptioni resistendo deficitur, quia non est, qualis esse debebat recta, simplex, directa, sana, sed corrupta, vaga, praeceps, ad conclusiones intempestivas praepropera, magis speculabunda, quam pensitabunda, praevidere magis futura, quam illis providere curiosa, ad impraevisa impatiens, inconsans, et tum nascitur morbus.

Anima habet perfectam et interiorem rerum quae in corpus humanum incidunt, notitiam et moralem quandam quasi aestimationem, quae damno vel saluti futura sint, sive destructionem aut laesionem corpori minantur. Quapropter ut illa evite-

tur, provido et vegeto consilio aut auxilio ipsa contra noxiā et hostilem materiam ex corpore removendam, insurgit et motibus contra hanc ipsam quasi sese armat, ut debito tempore et per congrua emunctoria illa e corpore removeatur et expellatur. Idque maxime fieri affirmat Stahl in febribus et affectibus spasmodicis, ubi nempe in febre natura insurgat vehementiori et inordinato et aucto motu sanguinis progressivo, neque minus secretorio et excretorio intensiori facto, cuius beneficio materia infesta, quae noxiā corruptionem minatur e corpore cum impetu quasi emoveatnr atque rejiciatur. Ex hoc fundamento deducitur, febres non esse perniciosas, sed bona intentione a principio, quod custodit vitam institui, saluberrimum nempe in finem, ut quod ipsi noxiū est avertatur et expellatur. Inde etiam concluditur naturam optimam esse morborum medicatricem, ipsamque optimam methodum et vias et modum nosse, quibus succurri debeat laboranti corpori, quare medicus tantummodo ductum et viam naturae sequi debet, et nihil pestilentius esse, quam turbare naturam in suo curandi opere. Notandum vero quam maxime est, quod inter omnia ea, quae corpori ruinam et laesionem afferre possunt, nihil magis emineat, quam sanguinis nimia copia, sive plethora, hinc etiam quasi universalis causa morborum aestimatur, contra quam se movere debeat natura et ratio additur haec: quia sanguis ob nimiam copiam et abundantiam pervadere vasa nequeat nec circulari rite, sed necesse est, ut hinc inde in vasis stagnet, segnius vel plane non pro-

grediatur, partes infarciat, obstruat, et ipse tandem
 in corruptelam et putredinem abeat. Hanc itaque
 sanguinis abundantiam morborum et acutorum et
 chronicorum praecipuam, imo vero omnium morbo-
 rum materialem causam esse statuitur et impuritas
 humorum salsa, acris, viscida, biliosa penitus repre-
 mitur et in dubium vocatur. Venena vero et mias-
 mata virulenta, quae vehementem corruptionem vel
 destruationem partibus solidis et fluidis minantur, ita
 esse comparata affirmatur, ut vel metum ac terrorem
 inquietant naturae moventi ac sensitivae, unde ple-
 rumque a veneno sumto, virium prostratio summa et
 animi defectio fiat, vel etiam si nimia est vehementia,
 ab omni motu penitus desistat, et mors sequatur, vel
 natura vehementibus commotionibus spasticis, pae-
 sertim in toto corpori suscitatis, ad cito expellendum
 illud, quod tantam perniciem et destructionem mi-
 netur corpore vivo, se arinet, unde tanta vehemen-
 tia symptomatum sumtum venenum sequatur, quae
 cuncta pathemata, tamquam effectus ex intentione
 bona et salutares et directi ad tuendum corpus aes-
 timari debent. Cum vero sanguinis et humorum
 abundantia praecipua sit morbosorum motuum causa
 materialis ac occasionalis, hinc provida natura du-
 plici methodo seu processu, eam rem vere intendit,
 nimirum vel eam plane imminuendo et per calorem
 nimium resolvendo in corruptum et impurum serum,
 idque maxime fieri per motum solidorum et fluido-
 rum progressivum auctum et inde factum intensiorem
 calorem. Alter modus est ut ipsum sanguinem super-

fluum, atque inutilem per certa emunctoria expellat, idque maxime in faeminis per uterum, in viris per haemorrhagias narium aut haemorrhoides; id vero fieri per fortiores spasticas stricturas partium, quarum beneficio sanguis majori in copia sive impetu ruit ac pellitur ad loca ubi ejici debet, quo e distentis nimium et disruptis vasis quod nimium est, et exundat, expellatur. Ad sanguinem vero superfluum ac vitali conservationi inimicum evacuandum, sapienter providam naturam uti peculiari et speciali modo secundum diversitatem vario, cum nempe in aetate puerili per caput et narium venas illam evacuationem et excretionem sanguinis moliatur, in juvenili aetate per pulmones, sed saepe infausto inventu id ipsum instituat, in feminis per uteri venas, in viris vero provectionis aetatis per haemorrhoidalia vasa hanc evacuationem suscipiat. Quodsi itaque debito modo, quantitate ac tempore ejusmodi excretio fiat, salutaris utique et valde proficia erit ipsi corpori; quodsi vero haec ipsa excretio impediatur vel plane in modo, quantitate ac tempore deficiat aut excedat, aut penitus ccesset, quamquam alias consueta, pro diversitate locorum sanguinem congestum stagnare et gravissima symptomata producere, adeoque qui certis aetatibus familiares et quasi proprii sunt morbos inde suam petere originem, v. g. ab haemorrhoidal negotio non rite succedente rheumaticos, arthriticos dolores, chiragram, podagram, malum ischiadicum suam trahere originem affirmat, et inde elicit feminas, quae utero purgantur, esse immunes ab iis morbis, ut et viros,

qui fluxu haemorrhoidali laborant, et hunc ipsum esse horum morborum praesentissimum remedium. Nimirum quoque sanguinis copiam, si non a natura evanescatur, causam esse hydropis, cachexiae, icteri, pathematum spasmodicorum, ut et vomitus cruentus, quia nempe sanguis abundans per venam portam, quae caret pulsu, difficillime per substantiam hepatis trajicitur, in corporibus praesertim quieti deditis; hinc sanguinem regurgitare ad ventriculum, intestina, omentum, pancreas, et lienem, et ibi haec mala superius dicta producere. Ex quibus adhuc dictis et adductis satis clare appareat, naturam in omnibus morbis bona intentione, proaeresi et consilio esse occupatam, ex quo concluditur, omnes motus morbosos ac impetus in morbis, et pathemata spastica febrilia, non esse in se et sua natura perniciosa sed sapienter in bonum finem, nempe ad conservationem corporis et ejus vitae institui. Licet vero naturae intentio quidem semper est bona, tamen interdum aberrat a scopo suo, dum nempe vel non congruum ordinem, seu locum evacuandi eligit, nec tempus nec proportionem et gradum motus recte observat, et multa frustra suscipit; id tamen fit mere per accidens.

Prudentis itaque et sapientis medici est, errores hos observare et naturam errantem congruis remedii in ordinem reducere. Cum omnium motuum et actionum, quaecunque in corpore nostro contingunt, tam in statu sano quam morboso et restituendo abente quodam immateriali primo movente, notitia

instructo, adeoque et libere et cum intentione quādam ad certum finem agente, tanquam a causa proxima et immediate ducat Stahl, et materiam pure passivam habeat; hinc colligat, non modo elementorum: aëris, aetheris, caloris, aquae, sed et alimentorum, imo medicamentorum vires et facultates plane esse inertes, activa et movente facultate destitutas, sed praebere tantummodo occasionem et causam externam interno principio moventi, ut pro morali earum rerum naturalium aestimatione motus varios determinatos, qui ad conservationem corporis spectant, instituat, numquam vero in perniciem corporis, seu per se noxios, uti vulgo habentur morbos, efficiat. Exinde etiam concludit, nec calorem nimium, nec frigus, nec aëris mutationes, nec alimenta excessivis qualitatibus praedita, nimis salsa, acria, spirituosa, adeo nociva esse, ut causas morborum praebere, seu motus naturales invertendi potentia gaudere valeant; quod vel ex eo liquide fieri existimat, quia rarissime homines aegrotant, talis vero morborum infrequentia esse nequeat, si errores in diaeta et rebus non naturalibus commissi per se et sua natura, adeoque causabiliter et active morbos et motus morbosos producerent. Ex quibus illud fluit, hominem non adeo religiose secundum regulas diaeteticas debere vivere, sed sub vario vi-
tae et diaetae genere salvum et incolumen, atque a morbis immunem posse persistere; modo caveat sibi ab iis, quae copiam sanguinis et succorum ingenerant nimiam, et quaecunque spissos et minus flui-

dos humores efficiant. Ceterum, quod homines longe magis aegrotent prae ipsis brutis, et morbos etiam graviores prae illis patientur, hanc addit rationem: hominis nempe principium internum cognoscens et movens esse majori sensu, et ratione instructum prae animantibus brutis; hinc etiam longe facilius percipere illam noxam et damnum imminens a causis externis, ideoque sese contra hoc ipsum eliminandum e corpore, motibus intensoribus, seu particularibus spasticis, seu universalibus febrilibus sese armare, non alium in finem, quam ut defendatur corpus, et ab interitu vindicetur, dum vero tam eximio sensu praedita animantia non sunt, fieri inde ut minus aegrotent, sed citius etiam moriantur.

Quod ad Therapeiam Stahlii attinet, haec utique ejus theoriae penitus superstructa est, et primo, quod ad praeservationem a morbis, inter alia remedia venaectionem mirifice commendat, tamquam preservatorium et acutarum et chronicarum passionum, et eam maxime in pede celebrandam, et quidem propter hanc rationem, quia nempe sanguinis et humorum abundantia materialis fere omnium morborum causa est. Secundo, quia natura provida vitae conservatrix praeter naturam abundantem sanguinem in potiori sexu per venas sedis, in sequiori per venas colli uteri sua sponte et salutariter evacuare ostendit, venam in pede secundam suadet, si negotium hoc excretionis non rite succedat, atque etiam ut impetus sanguinis ad partes inferiores, uterum nempe et intestinum rectum promoveatur. Praeterea

ad removendas et arcendas varii generis afflictiones, corporis motum, laborem et exercitationem una cum sufficiente sed congruo potu suadet, quo sanguinis motus et circuitus, aucto musculosarum partium tonico motu per porosam partium substantiam augatur et intendatur, et hoc ipso non modo spissitudo multorum morborum mater praecaveatur, sed et nimium humorum et sanguinis in serum salsum dissolvatur, et auctiori transpiratione facta e corpore expellatur. Anima autem humana energia et potentia sufficienti instructa est medicandi, eaque optimum scit, quo tempore, quo modo, quo gradu, qua proportione, qua directione ad loca, et per quaenam congrua evacuatoria motus sint instituendi et materia vitiosa evacuanda, quod maxime apparet in febribus praesertim acutis, et potissimum exanthematicis, in quibus saepe ipsa natura sola optime sanat, et certis temporibus, seu diebus ita dictis criticis, salutariter materiam noxiam expellit, morbos finit, et aegros sanitati restituit. Nihilominus cum anima non nisi motibus contra morbos et eorum causas possit pugnare, minime vero in ejus potestate situm sit, materiem peregrinae indolis vel qualitatis corrigere, alterare et materiam crassam, spissam, fluxilem reddere, hinc medicus hoc in negotio subvenire debet medicamentis diluentibus, quae nempe materiem fluxilem, mobilem reddunt, et ad excernendam idoneam. Quod concernit chronicorum morborum curam, hanc ipsam unice dirigendam esse jubet ad abundantiam et spissitudinem

sanguinis, maxime in visceribus ac vena porta residentes, removendam, ut natura motibus tonicis, intensoribus redditis, sive spasticis efficit, quorum beneficio copiosus et spissus sanguis ad ejus evacuationem ingenti cum vigore motus ad varias partes mittitur.

§ 3.

Videmus Helmontis vitae principium ratione instructum, sed prorsus materiale, ab anima quidem distinctum, sed tamen ejusdem naturae, conscientia praeditum et pathematibus obnoxium. Aequem materialis erat notio, quam schola mechanica de illo habebat, sed iis non erat rationale, qui in fermento vel fluidis aëreo-aethereis vim vitalem deprehendere posse existimabant, harmonia praestabilita rationem in universo perspicuam explicare conantes. Spinoza econtra, docens deum esse omnium rerum causam immanentem, non vero transeuntem, fundamenta posuit Teleologiae immanentis et quamquam defectuosum iis superstruxit aedificium, potentia saltem hodiernam philosophiam objectivam generasse dici meretur. Est haec enim notio scopi, quae, quia coacti sumus eum non tantum tamquam subjectivum, sed revera objectivum, inscie agentem facto agnoscere, nos ad ejus naturam deprehendam, ex-

plicandam invitat. Spinoza porro docuit, individua omnia, quamvis diversis gradibus esse animata, et haec dogmata, quod ad organismum humanum attinet, in theoria sua sequi videmus Stahl dicens, animam suum corpus struere, et cuilibet etiam minimae particulae corporis viventis inesse vitam, unde sensus et motus. Anima igitur rationalis ac principium vitae Stahlio una ac eadem. Cl. Joh. Müller (Physiologie des Menschen) dicit: »Stahl's Seele ist die nach vernünftigem Gesetz sich äussernde Kraft der Organisation selbst. Allein Stahl ist darin zu weit gegangen, wenn er die mit Bewustseyn verbundenen Seelenäusserungen in gleichen Rang mit der zweckmässig, aber nach blinder Nothwendigkeit sich äussernden Organisationskraft stellte.“ Non autem duco existere duas animas, alteram rationalem, alteram coeco fato obtemperantem; quod fatale videtur revera est cogitare inscium, inscium rationale. Qui distinguendum esse credebant inter principium psychicum et vim organismum formantem, animam sibi consciam et conjunctionem virium vitam constituentium supponebant. Anima iis erat quid metaphysicum, quae in homine cum apperceptione instructa erat, in animalibus perfectioribus, saepe ad quandam evolutionem pervenerat, qua autem animalia inferioris ordinis et plantae carebant. Praeter hanc animam, vim organicam, vitalem, formativam creabant, quae e pluribus viribus conjuncta, regno organico attribuenda erat, et qua organica corpora se distinguebant ab inorgani-

cis, quae casui fortuito relinquebantur. Quod ad principium psychicum attinet, quod etiam e diversis constructum erat facultatibus, relinquebatur psychologiae, dum vis organica physiologis attributa erat. Schola mechanica docebat, vitae phaenomena e conjunctione et coöperatione omnium organorum esse explicanda, uti et motus machinae artificialis per omnium ejus partium integrum actionem perficiuntur. Ad quaestionem, quomodo haec organa oriantur, respondebant per nisum formativum, quem tamquam deum ex machina, ad futurum organismum a coelo avocabant, et qui machinam eo usque evolvebat, quod aliae vires vitales illi in principatum succedere possent. Sic nascente homine, pulmones aëre stimulati et impleti se expandebant et rursus contrahebant, sanguini aërificato cor suas contractions debebat, quod sua vice sanguinem ad centra nervea adducebat, quorum vis nervea expergefacta in pulmones agebat, et sic porro. Observabant autem postea quod haec machina, ab his viribus coöperantibus mota, adhuc aliam vim manifestat, quae in toto organismo est activa, neque a singulis organis pendet; quod haec eadem est vis ac illa, quae jam ante mechanismum se monstrat, et hunc ipsum producit. Hoc primum movens, vim plasticam, nisum formativum vocabant, quem jam in germine existentem agnoscebant, dum ab empiria demonstratum erat, non in quovis semine jam totum corpus organicum, quamvis stupēdae exiguitatis latere, atque non nisi auxesi illi opus esse ad evolutionem

suam perficiendam, sed revera germen nil continere
 futuri producti, sed maxime indifferens esse e cel-
 lulis constructum, omnem igitur organismum creari
 debere, tunc etiam primo moventi rationem adscri-
 bebant, quia organa ad scopum momentaneum ori-
 untur et denuo disparent, quibus alia organa suc-
 cedunt, miras fieri metamorphoses. Et haec certe
 Stahlio laus tribuenda est, quod quamvis horum
 factorum ignarus, tamen docuit rationem, quae in
 formatione organica inscia se manifestat, eandem se-
 qui normam, atque in vita conscientia appercipiente.
 Stahlio autem non tota notio perspicua erat, qui
 organismum definiens, id quod non solum ab ordine
 priore, sed dignitate efficiendi revera superiore causa
 assumatur, ad effectum, tamquam finem et scopum
 propositum producendum, tamen regnum organi-
 cum ab inorganico tam magno spatio sejunxit. Ubi-
 que ubi vita ibi materies et motus, non alter sine
 altero se monstrat, et quo major motus, eo mani-
 festior materiae mutatio. Si animum advertimus ad
 organismi evolutionem, invenimus in germine maxima
 indifferentia materiae, maximaque indifferentia motus.
 Evolutione autem procedenti, incipit motus internus
 intelligens, nostris sensibus mutatione substantiae et
 formae se manifestans. Sejunctio hujus actionis in-
 ternae a substantia non cogitanda, nam actio ponit
 substantiam et metamorphosem, et hae actionem.
 Observatio autem docet actionem a se ipsa determi-
 natum processum sequi, et quidem sub forma co-
 gitationis, imo futura praevidebat, nam disponit non

nulla organa, quae non nisi in sequentibus periodis suos usus habent activos, quibus opus est quibusdam conditionibus externis, quae non adhuc in evolutionem horum organorum agunt. Igitur huic evolutioni substratus est prototypus, idea, quae ab initio ejus indifferentiae jam futura involvit, quaeque per substantiam ab indifferentia ad differentiam progredientem, realis fieri conatur, et phaenomena hujus ideae in corpore praesentis, vel substantiae ab hac idea positae sunt vita. Hanc vitam videmus in macrocosmo, in plantis, brutis, homine. In homine autem idea substrata, ab aliis ideis maxime diversa, quae aequae ac aliae inscia evolutionem suam organicam incipit, sed actione reciproca cum aliis ideis accipit perceptiones conscientias de natura, de se ipsa. Continuo autem et formationem organicam insciam regit, imo insciac conditiones corporis sibi effingere potest, quia omnia organa revera ideam manifestant. Idea autem ad aliquod tempus evoluta, conditionibus vitae necessariis sublatis, relatio ideae ad materiem desinit, earum conjunctio solvit et mors corporis adest.

Quod ad Stahlii praxin attinet, haec ad theoriae normam constituta, magis saepe quam fas est naturae autocratiam vindicat, arte certe faciliori, et ut ejus tempus ferebat, Harvaei inyento ad sanguinem animum praecipue advertens, illi nimium in suo systemate locum vindicat, eique nimis exclusive morborum originem tribuit. Et non aliter fieri solet in medicina a novi systematis fundatore, qui se

cundum novae sententiae principia, omnia naturae phaenomena, corporis functiones, hominis morbos explicare conatur. Quo erat ingenio practico Fr. Hoffmann, eodem tempore, in eadem academia ac Stahl medicinae Professor, quod ad praxin attinet Stahlio duco praeferri mereri, qui quamquam mechanicae medicinae fautor, tamen et praecipue in praxi eclecticus fuit. Quem enim audimus exclamantem: »quam pulcrum et jucundum est apum instar ex plurimis exercitatis practicis diversorum licet et contrariorum systematum asseclis colligere verorum experimentorum practicorum mellilegium, cum nihil turpius, nihil damnosius, quam adeo pertinaciter suo inhaerere systemati, ut et id repudiatur, quod et autopsia et repetita confirmat experientia, nam prudenter nullius in verba magistri ita jurandum, ut omnia aliorum dicta et facta excluduntur, hinc eclecticum agere cum judicio practico optimum et utilissimum est. Quemadmodum illi, qui in veritate inquirenda, omni posito praejudicio, nullius opinionis servi sunt, sed libero animo solidoque judicio, cuncta perpendunt, de opinionibus prudenter dubitant, et nil nisi quod clarum, facile, simplex, atque intellectui planum est, amplectuntur et optima quaeque ex omnibus seligunt, laude digni sunt, ita quoque cordati medici est, nulli sectae vel hypothesi in totum se mancipare, sed potius omnia suis examinare ponderibus, et quae usui sunt ac veritati consentiunt seligere.”

Stahl vero Hoffmannum valde superat theoria

sua ingeniosa, quae quidem multis vitiis procedendo laborat, neque id mirum, si illius temporis empiriae statum cogitemus, in scientiam tamen et hodiernam vim habet, quae rite illam interpretari debet.

THESES.

I.

Minus recte Göthe: die Geschichte der Wissenschaft ist die Wissenschaft selbst.

II.

Crystallisatio, fermentatio, organisatio sunt processus analogi.

III.

Dentes tamquam organa gustus (papillae) ossificata sunt considerandi.

IV.

Male Gerdy: les expérimentations, ce n'est pas l'histoire de la nature, c'est la poésie de la science.

V.

In morbis vitae ita dictae vegetativa non organon antea sine sensu sensum acquirit, sed ejus sensus alius fit.

VI.

Methodus arithmetic in medicina magni habenda est.

VII.

In pneumonia indicatio ad sanguinis depletiones a signis auscultationis pendet.

VIII.

Male Béclard : au commencement le sang se montre et présente des courans, avant qu'il y ait des parties solides.

